

ВИСОКОФУНКЦИОНАЛНО И МОДЕРНО

Хаджиева, Е., Влахова, Р., Гарибова, Н., Дачева, Г., Асенова, А., Шушлина, В. & Велкова, Й. (2012). *Разбирам и говоря български език като чужд*. София: Гутенберг. ISBN: 9879746171290

Биляна Радева

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

С оглед нарастващия брой чуждестранни студенти и специализанти от различни специалности в СУ „Св. Климент Охридски“ въпросите, свързани с обучението по български език като чужд, са особено актуални. Тези проблеми налагат необходимостта от актуализиране на учебните помагала и програми, изискват търсенето на иновативни, адекватни и интерактивни методи и средства на преподаване.

И двата разглеждани въпроса се отнасят до организацията и съдържанието както на преподавателската дейност, така и на научноизследователската дейност, в пряка зависимост с тенденциите в европейското и световното образователно пространство. Това е важно за чуждестранните студенти у нас и по-специално за тяхната мотивация за избор на различни специалности във всички образователни и научни степени в СУ „Св. Климент Охридски“.

Изключително отговорна задача е подготовката по български език на чуждестранните граждани, която заема съществена част от учебните програми в различните специалности. Оттук следва и изводът, че основно изискване за учебните помагала и книги по български език е да бъдат информативни, актуални и ефективни, предназначени за хора с различни интереси, занимания и професионална ориентация.

Една от предпоставките за постигането на тези цели е непрекъснато обновяване, постигане на атрактивност и гъвкавост в методологичните образователни подходи, както и стремеж за достигане на адекватност и разпознаваемост в европейски и световен контекст. Чуждоезиковото обучение представлява

провокативна област на непрестанни търсения в изброените посоки, което се доказва и в разглежданата книга, както и в предишни изследвания на авторките, заедно и поотделно.

Учебната книга *Разбирам и говоря* (Е. Хаджиева, Р. Влахова, Н. Гарибова, Г. Дачева, А. Асенова, В. Шушлина и Й. Велкова. изд. Гутенберг, 2012) е плод на интересите, заниманията и усилията на авторски екип от специалисти в различни области на лингвистиката. Част от тях са с дългогодишен преподавателски опит и утвърден професионализъм, а другите са млади учени, стартирали сравнително скоро кариерното си развитие в сферата на чуждоезиковото обучение.

На свой ред, това предизвикателство провокира незаменим научен диалог и обмен на знания за спецификите, трудностите и решенията при чуждоезиковото обучение, задавайки интригуващ научен диапазон и поле за нови проучвания, методики и изследвания.

Ефективният обмен на опит определя и избрания подход, и широкия параметър на помагалото – да се използва както от начинаещи, така и от средно напреднали и напреднали. Неговата цел е максимално широка приложимост и ефективност и този факт обуславя предназначението му – за обучение на чуждестранни граждани с различна степен на езикова компетентност по български език.

Този факт прави учебната книга *Разбирам и говоря* високофункционална и полезна както за студенти на СУ „Св. Климент Охридски“, така и за студенти в други европейски и световни университети, където се изучава български език и култура. Умело подбраната методология – баланс между теория и практика, и начинът на поднасяне на езиковата информация определят учебната книга като подходяща и за самоподготовка, успешен самоучител по български език за живеещи чуждестранни граждани в България и извън страната.

Освен това в историята на българската приложна лингвистика, доколкото на мен ми е известно, липсва именно такава учебна книга, чийто фокус, обем и подредба на езиковите и ситуационните факти да бъде именно покриване и усъвършенстване на различните степени на владеење на българския език. Това е и приносното достойнство на помагалото – неговата висока приложимост и модерна технология като система от разнообразни лингвометодически подходи.

Помагалото е организирано в 30 урочни единици, всяка от които съдържа кратко теоретично представяне на съответната тема и практическа част, която се състои от базисни и допълнителни упражнения съобразно различните степени на владеење на българския език. Подредбата следва класическото лингвистично последователно представяне – от особеностите на именната система до закономерностите в темпоралната система на българския език. Допълнително са включени и статиите: *Фонемен състав на българския език*;

Особености на българската морфологична система; Модел на българската темпорална система; Българска пунктуация и Части на речта и части на изречението.

Теоретичната основа в уроците съставя кратки граматически очерци, с основни правописни, правоговорни и книжовни правила, характерни за българската езикова практика. Ценно за широката аудитория, за която е предназначено помагалото, е именно лаконичното поднасяне на лингвистичната база с основни норми и закономерности, което прави книгата лесно достъпна и разбираема и в същото време изключително информативна – предпоставка за ефикасното ѝ използване и употреба дори и като граматически справочник.

Практическите упражнения формират моделите на лексикална и граматическа прогресия с цел повишаване на лингвистичните и комуникативните умения на чуждестранните студенти, специализанти, докторанти и други. Базисните упражнения са насочени към начинаещи и средно напреднали, докато допълнителните упражнения са предназначени предимно за изучаващи български език със средна и висока езикова компетентност. На базата на това разделение постепенно се надграждат придобитите знания и се усъвършенстват практическите умения.

Избраният структурен и съдържателен подход обаче задава и изцяло иновативна система от образователни подходи за практиките на чуждоезиковото обучение. Това, на свой ред, го определя като съвременно учебно помагало по български език, което заема специфично новаторско място сред учебните пособия в българската приложна лингвистика. *Разбирам и говоря* въвежда нов методологичен подход в изучаването на български език като чужд, който разширява диапазона от базови езикови компетенции, надграждайки не само лингвистични, но и социални и културни знания.

Усвояването на цялостната лексикална, граматическа и социокултурна информация от учебните единици подготвя постепенно студентите за професионална степен на владеење на български език, при която изучаващият български език владее свободно разговорни и идиоматични изрази, разграничава смислово контекстовите инварианти в сложни езикови ситуации, има висока лингвистична компетентност и много добро познаване на българските културни традиции.

Един от заложените методи за постигането на изброените цели е практическата работа с разнообразни текстове. Провокативен е самият избор на текстовия материал, който съдържа литературни фрагменти, ситуации-диалози, различни информации, адаптирани текстове и др. Функцията на различните типове текстове е широкоспектърна – те могат да се използват за лексикални, граматически и стилистични анализи; в същото време са насочени и към подобряване на комуникативна и социокултурна компетентност; и едновременно с това са подходящи за самостоятелна индивидуална работа.

Както е посочено в увода, текстовете са важен акцент, защото, за да стане част от чуждата култура, е необходимо обучаваният да овладее и различните регистри на комуникация, да възприеме определени социокултурни знания и правила за официална реч, неофициална реч, етикетни единици в различните сфери на общуване. В този смисъл неразделна част от изучаването на даден език е и изграждането освен на езикова и на културна сензитивност, която обективира социолингвистичната информираност.

И по-нататък в увода пише, че интерпретацията и синтезирането на представени с образователна цел ситуационни факти (образци на диалогична реч, спонтанни текстове, кратки разкази и др.) са резултат на последователна интеграция на ценности и значения на чуждата култура с тези на своята родна култура, като същевременно се създават връзки, точки на референция на учтивото и неучтивото, положителното и отрицателното, подходящото и неподходящото, характерни за традиционното разбиране в собствената и в целевата страна.

В заключение, неоспорим е фактът, че *Разбирам и говоря* е модерно лингвистично помагало, което посредством структурната си организация и цел задава широки параметри на функционалност, предназначение и употреба. Избраният лингвистичен подход дава възможност учебната книга да се използва ефективно за обучението по български език:

- в различни специалности в трите научно-образователни степени в наши и чужди университети, където се изучава българистика;
- за различни нива на владее на езикова, комуникативна и социолингвистична компетентност;
- от чуждестранни граждани, живеещи в страната и чужбина;
- от българи и техните семейства, които са извън България;
- от национални, европейски и световни научноизследователски институции и организации, свързани с образователните стратегии на обучението по чужд език.

В контекста на обновяване на българското висше образование посредством въвеждане на разнообразни и дистанционни форми на обучение, в това число и на електронното обучение като съществен елемент от съвременния технологичен свят, може да приветстваме появата на новата учебна книга *Разбирам и говоря*, което е пореден успех на авторския колектив – утвърдени специалисти в областта на приложната лингвистика и чуждоезиковото обучение.

HIGHLY FUNCTIONAL AND CONTEMPORARY

Assist. Prof. Bilyana Radeva, PhD

✉ Sofia University „St. Kliment Ohridski“
15, Tsar Osvoboditel Blvd.
1504, Sofia, Bulgaria
E-mail: bilyana.radeva@gmail.com